

מדינת ישראל
משרד החינוך

סולידריות, אחריות אזרחית וחיים משותפים בחינוך היסודי

תוכן הערכה

2.....	אודות הערכה
3-7.....	שיח מוגן בכיתות - שפ"י
8-11.....	שיח מוגן בכיתות - שפ"י חמד
12.....	שיח רגשי חברתי
13-15.....	מערך שיעור פיתוח סובלנות שכבה א'-ג' - "דירה להשכיר" (2 שיעורים) - המטה לחינוך אזרחי
16-19.....	מערך שיעור פיתוח סובלנות שכבה ד'-ו' (3 שיעורים) - המטה לחינוך אזרחי

מערכי שיעור נוספים במרחב הפדגוגי המטה לחינוך אזרחי וחיים משותפים

[מערך שיעור יום הסובלנות הבינלאומי שכבה ד'-ו'](#)

[יום המאבק הבינלאומי למניעת גזענות תופעת העומד מן הצד](#)

מדינת ישראל
משרד החינוך

אודות הערכה

הקדמה

במהלך השבועות האחרונים אנו עדים למורכבות חברתית אשר מציתה קונפליקטים בין תרבותיים, הבאים לידי ביטוי בהבעת עמדות והתנהגויות פוגעות כנגד קבוצות שונות בחברה הישראלית. ביטויים אלה מתרחשים במעגלים שונים, במפגשים קבוצתיים וכן במרחבים הווירטואליים ברשתות החברתיות בין יהודים וערבים. אירועים אלו הציפו בכל אחד מאיתנו תחושות ורגשות בעוצמות שונות. עם חזרתם של עובדי ההוראה והתלמידים לבתי הספר חשוב לתת מקום לביטוי אישי, לתחושות, לרגשות ולמחשבות בעקבות אירועים אלו.

על העוסקים במעשה החינוכי להגדיר את עצמם כמנהיגים ערכיים, מבוגרים משמעותיים המסייעים לילדים ובני נוער להתמודד בצורה מיטבית עם המציאות המורכבת, לחזק חוסן, למנוע מצבי אלימות ופגיעה ולעודד אווירה של סובלנות, הפחתת דעות קדומות וקידום שיח מכבד.

במערכי השיעור והפעילויות המוצעות להלן הושם דגש על הצורך לטפח את התחושה של היחיד שהוא חלק מחברה, המורכבת מדומים ומשונים ממנו, ויש לו זיקה, מחויבות ואחריות אישית לקדם אורח חיים המקבל את הדומים ואת השונים תוך חיזוק המכנה המשותף לכולנו. מכנה משותף המגנה תופעות של אלימות, הסתה וגזענות ושמירה על כבוד האדם, אהבת האדם וערבות הדדית. למערכת החינוך מקום חשוב ביצירת בסיס זה.

כדברי הנשיא ריבלין: "אזרחי ישראל, ישראל היהודית והדמוקרטית, הדמוקרטית והיהודית - זקוקה היום לקריאת השכמה. ישראל של מגילת העצמאות, של חזון נביאי ישראל, של החמלה והחסד. לא נהיה קנאים. לא נהיה בריונים. לא נהיה לאנרכיה. מדינת ישראל, הייתה, ותמשיך להיות, מדינה של חוק ושל משפט, של חרות, של סובלנות, ושל צדק. מדינת ישראל, הייתה, ותמשיך להיות, הבית שלנו. הבית של כולנו." (דברי נשיא המדינה ראובן ריבלין בעצרת לקידום הסובלנות ונגד אלימות שנערכה בכיכר ציון בט"ז אב תשע"ה, 1.8.2015).

אוכלוסיית היעד: חינוך יסודי

מטרות העל של הפעילות

1. חידוד וחיזוק הידע והערכים העומדים ביסודה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית: סולידריות, מעורבות ואחריות אזרחית.
2. התלמידים ידונו בפעולות אפשריות לחיזוק הסולידריות החברתית והאחריות האישית והאזרחית של כל אחד.

הנחיות למורה:

את התהליך החינוכי המוצע להלן יש לקיים לאחר שאפשרנו לאנשי החינוך לשוחח ולהביע את רגשותיהם בעקבות האירועים האחרונים. חשוב לאפשר לשתף ולזהות את רקמת הקולות הייחודיים בחדר. בהמשכו של התהליך מוצעים שלושה מערכי שיעור לתלמידי יסודי. במערכי שיעור אלו התמקדנו בהיבטים של סולידריות, קידום תפיסה חיובית של החברה הישראלית העתידית ועידוד אחריות אישית ואזרחית. לצד מגוון הפעילויות חשוב לעיין **בחזור מנכ"ל: התוכנית הלאומית ללמידה משמעותית – השיח החינוכי על נושאים השנויים**

מדינת ישראל
משרד החינוך

שיח מוגן בכיתות – שפ"י

אנשי שפ"י וצוותי חינוך יקרים,

כאנשי חינוך אנו חותרים לסייע לתלמידינו ולהיות עבורם ככל הניתן עוגן של מוגנות, יציבות וקשר גם בימים קשים. תלמידינו נחשפו ונחשפים למציאות לא פשוטה שמציפה מנעד רגשות ומחשבות. החשיפה למציאות מתקיימת באופן ישיר, דרך אמצעי התקשורת, בשיח המשפחתי ובדרכים שונות של מעורבות שהם עצמם נוקטים. כדי לעבד את המצב חשוב לקיים עם התלמידים שיח פתוח. חשוב ליצור מרחב שיח שיעזור להם להכיל את העוצמות הרגשיות ושיסייע להם לחדד מודעות לכוחות שלהם להתמודד עם המצב. מרחב בטוח לשיח שיאפשר להם לשמוע את חברת השווים ומתוך כך לחזק לכידות חברתית, תחושת שייכות וערבות הדדית הן בכיתה, הן בקהילה והן במדינת ישראל כולה. שיח שיסייע לתלמידים לקיים דיאלוג מכבד ומוגן, להתמודד עם אתגרי המציאות ולפתח לעצמם מגוון תגובה והתמודדות מושכלים ויעילים.

נשוב ונאמר לתלמידים – אנחנו כאן יחד ככיתה, כקהילה בית ספרית. יחד נתמודד ונתגבר, גם אם השיח בינינו מורכב ומצריך ומכאן נמשיך ללמוד יחד ולחיות יחד.

יש להפעיל שיקול דעת באשר לאופי השיח ועומקו, בהתאמה להרכב הכיתה ולגיל התלמידים.

חשוב שהשיח בעקבות האירועים בחברה הישראלית יתנהל בבתי הספר בעברית ובערבית. כמו כן, חשוב שהשיח יתקיים מתוך שאיפה חברתית רחבה להחזיר ולטייב את מרקם החיים השיתופי-אזרחי ומתוך כך יתבסס על מספר נקודות מוצא כגון:

1. גינוי מוחלט של השימוש באלימות ככלל וכאמצעי להביע צורך או להשיג מטרה בפרט.
 2. הבעת הבנה ועידוד הבעת תחושות, רגשות ומחשבות נוכח המצב. דגש על הבעת שונות בדרך מקובלת ומכבדת.
 3. הבעת אמון ביכולתם של מבוגרים ותלמידים לפעול באכפתיות, מתוך ערבות הדדית ובהתאם לאמות מידה מקובלות ולחוק.
- כאנשי חינוך אתם מהווים מנהיגים, סוכני שינוי ומבוגרים משמעותיים, והתלמידים זקוקים למנהיגות שלכם ומחכים לה. בכוחכם לזמן שיח מוגן ורלוונטי עם התלמידים. השיח החינוכי-רגשי יאפשר לתלמידים לבחון את רגשותיהם ומחשבותיהם באופן מווסת תוך הקשבה לקולות נוספים. השיח עמם הוא הכוח שלנו להשפיע לטובה, לווסת, להגן עליהם ולהזכיר להם שיש להם על מי לסמוך.
- השיח החינוכי-רגשי צריך להתקיים באופן מתמשך וגמיש, בכל דרך שמתאפשרת לכם: בשיח מקוון בזום (במסגרת הלמידה מרחוק) פנים אל פנים בכיתות (עם חידוש הלימודים) בשיח טלפוני מרחוק, במפגשים אישיים וקבוצתיים. יש לקחת בחשבון את מורכבות השיח חשוב לאפשר לכל תלמיד את המרחב הנכון לו לדבר ולשתף. לכבד גם תלמידים שבחרים שלא לשתף ולאפשר זאת. עבור אותם תלמידים כדאי ליצור גם הזדמנויות לשיח בזוגות או בקבוצות קטנות ואינטימיות יותר.

הצוות החינוכי

חשוב להיפגש בצוות החינוכי לשיח מקדים בהנחיית אנשי המקצוע של שפ"י (בזום או במפגש בוקר) טרם הכניסה לכיתות. במפגש נתכונן לכניסה לכיתות, נשתף בספקות, בתחושות או ברעיונות.

כמה דגשים חשובים למפגש הצוות:

1. נזכיר זה לזה שאנחנו במשימה יחד, פועלים כצוות בעל לכידות מקצועית וחוסן ארגוני. גם בינינו הערבות ההדדית היא כלי ומשאב וגם אצלנו, כמו אצל תלמידינו, אף אחד לא נשאר לבד.
2. נשתף, שגם אנו עוברים חוויות לא פשוטות שעלינו לעבד כדי להרגיש מוחזקים ונכונים לקראת השיח החינוכי-רגשי בכיתה.
3. השיח בצוות יזכיר לנו שאנו מנהלים את השיח בכיתה מתוך הסמכות החינוכית והמקצועית שלנו. התלמידים זקוקים לשיח מסודר, מארגן, מקצועי מדמות סמכות משמעותית.
4. התהליך שאנו נעבור בינינו כצוות מקביל לתהליך שיקרה בכיתה, בכוחה של ההתנסות בתהליך להעניק לנו תחושת בטחון ומסוגלות.
5. אנו פועלים מתוך תחושת שליחות ומשמעות מקצועית. תובנה זו תסייע לנו להפריד בין ההיבט האישי להיבט התפקידי שנמסר בידינו כעת. הפרדה זו חשובה הן משום שהיא עוזרת לנו לשמש דוגמה אישית והן משום שהיא מספקת לנו תחושת הגנה בהיותנו משימתיים.
6. נזכיר את חשיבות השיתוף גם לאחר השיח עם התלמידים ואת יכולתנו לפנות ליועצת בית הספר או לפסיכולוגית בשפ"ח להתייעצות, הן לגבי תלמידים שלאור השיח התרשמנו שהם זקוקים לסיוע, והן לשם שיתוף אישי וחשיבה.

התלמידים והתלמידות

איך ננהל את השיח ?

1. נתנהל באופן שקוף וגלוי. נאמר לתלמידים – "אכן, הנושא רגיש, כואב ומורכב ולא קל לדבר. והנה, בכל זאת אנו בוחרים לדבר עליו כי אנו מאמינים שביכולתנו להכיל את המורכבות וכי אם נצליח לדבר נצליח גם להתגבר על רגשות קשים ולצאת מתחושת האין-מוצא".
2. נשאף להפיח תקווה ולהשיב אמן. נאמר לתלמידים – "אנחנו מאמינים בכם ובנו ובכוח של כולנו לשמור על עצמנו. אנחנו פה יחד – חזקים מספיק כדי לדבר ולהקשיב, חזקים מספיק כדי להתגבר ולהתמודד. יש לנו תקווה ואמונה שהמצב ישתפר והשקט בתוכנו ומסביבנו ישוב במהרה. ועד אז, לא נשארים לבד – משתפים ומשתתפים.
3. נתבטא באופן מבוקר ומדויק, בקול שקט ונינוח. נפעל כדי למנוע הצפה רגשית והצפה במידע שאינו תואם גיל או שאינו הכרחי.
4. הן באופן מקוון והן בשיח פנים אל פנים בפתח השיחה נזכיר לתלמידים את הכללים לשיח מוגן, ובעיקר נדגיש שיש להימנע מהתבטאויות שיפוטיות ופוגעניות. אם תלמידים יתבטאו באופן תוקפני או מתלהם נוכל לעצור, להזכיר לכולם ברוגע את המחויבות לכללי השיח ולהנחות להתבטא באופן לגיטימי ומכבד. בהמשך נפנה באופן אישי לתלמידים שנקלעו למורכבות הרגשית, נדרוש בשלומם ונציע להם לעמוד עמנו בקשר של שיתוף ותמיכה.
5. נאפשר שיח פתוח ובטוח, נעודד את התלמידים להביע את עמדותיהם. נאזין להם האזנה שלמה. בהמשך, נאתגר אותם עם שאלות הרחבה ורק אחר כך נעביר את המסר החינוכי שלנו.

6. נאזין באוזן רגישה ולא שיפוטית לתיאורי ההתנהגות והסיפורים ונשתדל להיות רגישים גם למה שלא נאמר ולא דובר בקול.
7. נאפשר לכוח הקבוצתי בכיתה לייצר שיח משמעותי ומשפיע לטובה ונוודא שהקול המאחד, שמגנה את האלימות ונותן תקווה נשמע היטב בכיתה.
8. נאפשר לתלמידים לשתף בעוד תחומי חיים ומצבי חיים מורכבים שמבחינתם מתקשרים לנושא.

התלמידים ישאלו שאלות רבות, איך נענה לתלמידים?

1. נדהד את השאלה – "אני שומעת שאתה שואל אם אני חושבת שהמצב יסתיים בקרוב?"
2. נביע אמפתיה לשואל – "אני שומע שאת כועסת וחושבת שהמצב לא צודק".
3. נתייחס לתוכן שנשאל בדרך בה נרגיש מוגנים באופן אישי, בגבולות הביטוי הלגיטימי ובאופן מבוקר. כשלא תהיה לנו תשובה, נאמר זאת באופן גלוי וישיר.
4. נעביר מסר מחזק, שמביע אמון בתלמידים, מפיח תקווה ומזכיר שכולנו כאן יחד בהתמודדות משותפת

להלן ריכוז עבודתם מסרים שיכולים לשמש לכם כעוגן בשיח -

1. אנו מתנגדים לאלימות מכל סוג: במרחב הפיזי והווירטואלי, ברשתות החברתיות. אלימות אינה לגיטימית בשום צורה, בשום הקשר, כלפי כל אדם.
2. אנחנו חיים בחברה מגוונת שנדרשת בה רגישות בין תרבותית. אנחנו חלק ממרקם חברתי עדין. כולנו, מבוגרים וילדים, אחראים לשמור על המרקם החברתי המוגן שלנו. עלינו למצוא דרך לחיות יחד. למען העתיד שלכם, למען המשפחות שלכם, למען כולם.
3. זכותכם להביע את הדעות ואת הרגשות שלכם. זכותכם לבקש ולדרוש מה שחשוב לכם. זכותכם להרגיש רגשות מורכבים כלפי אנשים אחרים בסביבה.
4. לתרגום של רגש לפעולה יש השלכות. הפרידו בין ההרגשה שלכם לבין ההתנהגות שלכם. התנהגות אלימה פוגעת בדך ובאחרים והיא עבירה על החוק ומביאה עמה מחירים כבדים.
5. כשנער או נערה עוברים על החוק הם משלמים מחיר אישי כבד, ובנוסף גורמים למשפחתם ולקהילה לדאגה, לפגיעה ולסבל.
6. חובתכם להפעיל שיקול דעת ולבחור דרכים חוקיות, מקובלות ומקדמות כדי להביע את הדעות והרגשות שלכם.
7. חובתכם להביע את עצמכם באופן שנאמן לכם אך אינו אלים כלפי אדם אחר.
8. ביכולתכם להיות אחראיים. בכוחכם להפעיל שיקול דעת ולבחור מה אתם אומרים ואיך אתם אומרים זאת ומה אתם לא אומרים ולא עושים, כי זה לא אחראי ולא חוקי.
9. חפשו דרכים לגיטימיות להתבטא בלי לסכן את עצמכם ובלי לפגוע באדם אחר. שימו לב גם לאופן בו אתם מתבטאים ברשת החברתית – הפצת הודעות ביוש (שיימינג) או מידע כוזב שזורע בהלה והסתה הם עבירה על החוק ועלולים לפגוע ולסכן אתכם ואת הסביבה.

מדינת ישראל
משרד החינוך

10. ברשתות החברתיות עובר לא פעם מידע כוזב שעלול לגרום להסקת מסקנות מוטעית ולבחירה בהתנהגויות מסוכנות ומזיקות. הפעילו שיקול דעת, הצליבו מידע ובדקו מהימנות ומקור. אל תפיצו מידע לא אמין או מידע שיש בן מן ההסתה או הביוש .
11. ביכולתכם לגלות אחריות אישית ולא להיגרר אחרי לחץ חברתי. אל תהססו להסס – היסוס זה הפגנת כוח! היסוס מלמד על חופש בחירה, חופש התלבטות ויכולת לבחור נכון .
12. הביטו סביב, האנשים בכיתתכם, במשפחתכם, בעיר, בארץ, בעולם הם אנושיים ורגישים כמוכם. זכרו תמיד להתחשב ברגשותיהם, לכבד אותם, את עולמם ואת בטיחותם. מי ייתן וגם אתכם יכבדו תמיד - בכל מקום ובכל זמן .
13. אפשר לדבר על הכל. בדיוק כמו השיחה שאנו מנהלים כאן. אפשר לדבר אתנו כמבוגרים על כל נושא, בלי שנבהל ובלי שנחרוץ דין. אל תישארו לבד עם רגשות מורכבים, לחצים או דאגות .
14. אופטימיות – אתם צעירים, אינכם לבד, האופק פתוח בפניכם... יש ימים קשים, יש טעויות ויש מחירים אך תמיד ומעל הכל יש את המחר, ואת האפשרות שמהו טוב יקרה.
15. אנו מקווים ומאמינים כי מנהיגים מכל הקשת החברתית יפעלו למיגור האלימות ולחיזוק השיח המוגן והמקדם, ורואים בכל אחת ואחד מכם את מנהיגי העתיד, בעלי השפעה חברתית מיטיבה .

העקרונות לניהול שיח מוגן בכיתה כפי שנציג אותם בפני התלמידים –

השיח מורכב ורגיש לכולנו ולכן אנו מבטיחים אחד לשני ש:

1. כל אחד, לפני שיתחיל לדבר יאמר ביטוי קצר של הבנה למישהו אחר שדיבר בכיתה, כדי לאפשר אווירת שיתוף וקבלה.
2. נאמין שכולנו רוצים בטוב, נזכור שאנחנו יחד. שהיחסים בינינו חזקים ושחשוב לנו לשמור על היחסים הטובים בינינו ככיתה .
3. כשמישהו ידבר נקשיב לו עד הסוף, לא נגיב, לא נתווכח, לא נביע דעה.
4. נבין אם מישהו מהחברים מעדיף לא לדבר.
5. כל קול נחשב: מותר להגיד הכל כל עוד איננו מעליבים או מאיימים על מישהו אחר.
6. נדבר רק בלשון אני, על עצמנו ולא נדבר על אחרים – נשמור על פרטיות ואי שיפוטיות .
7. לא נשפוט, לא נשלול, לא נזלזל .

ההורים

בהמשך לשיח בכיתות חשוב למצוא דרך לחזק גם את ההורים, להזכיר להם שיש להם כוחות ועוצמות לנהל את ההתמודדות של ילדם עם המצב:

מדינת ישראל
משרד החינוך

חשוב לזכור שלכל הורה יש שאיפה ואחריות שילדיו יחיו בשלום ובטוב, שלמים ובריאים פיזית ונפשית, כשעתידם מוגן ופתוח ככל האפשר. להורים יש יכולת להשפיע על ניהול ההתמודדות של ילדיהם עם המצב.

התפקיד ההורי כולל:

1. הגנה ושמירה על ילדם
2. הקשבה ושיח פתוח
3. תמיכה רגשית ואחזקת הרגשות המורכבים
4. הכוונה לקבלת החלטות אחראית במצבים מורכבים
5. הצבת גבולות ומצפן התנהגותי-אחראי
6. מתן תפקידים חיוביים שיש בהם משמעות ותחושת תרומה: עשייה ופעולה מפחיתות חוסר אונים ומגבירות תחושת שליטה במצב. ניתוב העוצמות הרגשיות של הילדים לעשייה חיובית, הן בזמן אירועי חירום והן באופן מתמשך בתקופת החירום, יכולה לסייע לתלמידים בהתמודדות הרגשית ולהורים בביסוס הסמכות ההורית.

מדינת ישראל
משרד החינוך

”וְהָיָה אֱמוּנַת עֲתִידָךְ חֶסֶן יְשׁוּעַת חֻכְמַת נְדָעַת יִרְאַת ה' הִיא אוֹצָרוֹ”

ישעיהו לג, ו

אל אנשי החינוך בחמ”ד,

אנשי שפ”י וצוותי חינוך יקרים,

עם ישראל נמצא בתקופה קשה. הלחימה בדרום הארץ עודנה נמשכת ותלמידינו עודם נמצאים תדיר במרחבים מוגנים. בערים המעורבות השתרר שקט מתוח, לאחר ימים בהם ספגנו חרדה קשה, פגיעות ואובדנים כואבים. בימים אלה אנו יוצאים ממשבר הקורונה, והשפעות תקופה זו עדיין נוכחות. גם אסון מירון עודנו נוכח במחשבותינו.

אנו מפנים מבטינו מעלה, בתפילה ובאמונה, ואחד אל השני - להתחזקות משותפת.

במתווה זה נפרט כיצד ננהל שיח בכיתה ובחדר מורים, לחיזוק החוסן האישי והקהילתי, תוך חיזוק האמונה בעת קושי. כאנשי חינוך אנו חותרים לסייע לתלמידינו ולהיות עבורם ככל הניתן עוגן של מוגנות, יציבות וקשר גם בימים קשים. תלמידינו נחשפו ונחשפים למציאות לא פשוטה שמציפה מנעד רגשות ומחשבות. החשיפה למציאות מתקיימת באופן ישיר, דרך אמצעי התקשורת, בשיח המשפחתי ובדרכים שונות של מעורבות שהם עצמם נוקטים. כדי לעבד את המצב חשוב לקיים עם התלמידים שיח פתוח. חשוב ליצור מרחב שיח שיעזור להם להכיל את העוצמות הרגשיות ושיסייע להם לחדד מודעות לכוחות שלהם להתמודד עם המצב. מרחב בטוח לשיח שיאפשר להם לשמוע את חברת השווים ומתוך כך לחזק לכידות חברתית, תחושת שייכות וערבות הדדית הן בכיתה, הן בקהילה והן במדינת ישראל כולה. שיח שסייע לתלמידים לקיים דיאלוג מכבד ומוגן, להתמודד עם אתגרי המציאות ולפתח לעצמם מגוון תגובה והתמודדות מושכלים ויעילים.

נשוב ונאמר לתלמידים – אנחנו כאן יחד ככיתה, כקהילה כיתתית ובית ספרית. יחד נתמודד ונתגבר, גם אם השיח בינינו מורכב ומציף ומכאן נמשיך ללמוד יחד ולחיות יחד.

יש להפעיל שיקול דעת באשר לאופי השיח ועומקו, בהתאמה להרכב הכיתה ולגיל התלמידים.

מטרות השיח:

1. הבעת הבנה ועידוד הבעת תחושות, רגשות ומחשבות נוכח המצב. דגש על הבעת דעות ותחושות שונות בדרך מקובלת ומכבדת.
2. הנכחת משאבים אישיים, קבוצתיים וקהילתיים, המאפשרים לנו להתמודד ולפעול בעת הזאת. חיזוק החוסן האמוני, האישי והקבוצתי.
3. הבעת אמון ביכולתם של מבוגרים ותלמידים לפעול באכפתיות, מתוך ערבות הדדית ובהתאם לאמות מידה מקובלות ולחוק.
4. שלילת השימוש באלימות ככלל, וכאמצעי להביע צורך או להשיג מטרה בפרט.

כאנשי חינוך אתם מהווים מנהיגים, סוכני שינוי ומבוגרים משמעותיים, והתלמידים זקוקים למנהיגות שלכם ומחכים לה. בכוחכם לזמן שיח מוגן ורלוונטי עם התלמידים. השיח החינוכי-רגשי יאפשר לתלמידים לבחון את רגשותיהם ומחשבותיהם באופן מווסת תוך הקשבה לקולות נוספים. השיח עמם הוא הכוח שלנו להשפיע לטובה, לווסת, להגן עליהם ולהזכיר להם שיש להם על מי לסמוך. השיח החינוכי-רגשי צריך להתקיים באופן מתמשך וגמיש, בכל דרך שמתאפשרת לכם: פנים אל פנים בכיתות (עם חידוש הלימודים) בשיח מקוון או טלפוני מרחוק, במפגשים אישיים וקבוצתיים. חשוב לאפשר לכל תלמיד את המרחב הנכון לו לדבר ולשתף. לכבד גם תלמידים שבחרים שלא לשתף ולאפשר זאת. עבור אותם תלמידים כדאי ליצור גם הזדמנויות לשיח בזוגות או בקבוצות קטנות ואינטימיות יותר.

הצוות החינוכי

חשוב להיפגש בצוות החינוכי לשיח מקדים בהנחיית אנשי המקצוע של שפ"י (בזום או במפגש בוקר) טרם הכניסה לכיתות. במפגש נתכונן לכניסה לכיתות, נשתף בספקות, בתחושות או ברעיונות.

כמה דגשים חשובים למפגש הצוות:

1. נזכיר זה לזה שאנחנו במשימה יחד, פועלים כצוות בעל לכידות מקצועית וחוסן ארגוני. גם בינינו הערבות ההדדית היא כלי ומשאב וגם אצלנו, כמו אצל תלמידינו, אף אחד לא נשאר לבד.
 2. נשתף, שגם אנו עוברים חוויות לא פשוטות שעלינו לעבד כדי להרגיש מוחזקים ונכונים לקראת השיח החינוכי-רגשי בכיתה.
 3. השיח בצוות יזכיר לנו שאנו מנהלים את השיח בכיתה מתוך הסמכות החינוכית והמקצועית שלנו. התלמידים זקוקים לשיח מסודר, מארגן, מקצועי מדמות סמכות משמעותית.
 4. התהליך שאנו נעבור בינינו כצוות מקביל לתהליך שיקרה בכיתה, בכוחה של ההתנסות בתהליך להעניק לנו תחושת בטחון ומסוגלות.
 5. אנו פועלים מתוך תחושת שליחות ומשמעות מקצועית. תובנה זו תסייע לנו להפריד בין ההיבט האישי להיבט התפקידי שנמסר בידינו כעת. הפרדה זו חשובה הן משום שהיא עוזרת לנו לשמש דוגמה אישית והן משום שהיא מספקת לנו תחושת הגנה בהיותנו משימתיים.
- נזכיר את חשיבות השיתוף גם לאחר השיח עם התלמידים ואת יכולתנו לפנות ליועצת בית הספר או לפסיכולוגית בשפ"ח להתייעצות, הן לגבי תלמידים שלאור השיח התרשמנו שהם זקוקים לסיוע, והן לשם שיתוף אישי וחשיבה.

התלמידים והתלמידות

איך ננהל את השיח?

1. **נתנהל באופן שקוף וגלוי.** נאמר לתלמידים – "אכן, הנושא רגיש, כואב ומורכב ולא קל לדבר. והנה, בכל זאת אנו בוחרים לדבר עליו כי אנו מאמינים שביכולתנו להכיל את המורכבות וכי אם נצליח לדבר נצליח גם להתגבר על רגשות קשים ולצאת מתחושת האין-מוצא."
2. **נשאף להפיח תקווה ולהשיב אמון.** נאמר לתלמידים – "אנחנו מאמינים בכם ובנו ובכוח של כולנו לשמור על עצמנו. אנחנו פה יחד – חזקים מספיק כדי לדבר ולהקשיב, חזקים מספיק כדי להתגבר ולהתמודד. יש לנו תקווה ואמונה שהמצב ישתפר והשקט בתוכנו ומסביבנו ישוב במהרה. ועד אז, לא נשארים לבד – משתפים ומשתתפים."
3. **נתבטא באופן מבוקר ומדויק, בקול שקט ונינוח.** נפעל כדי למנוע הצפה רגשית והצפה במידע שאינו תואם גיל או שאינו הכרחי.
4. **נאפשר שיח פתוח ובטוח,** נעודד את התלמידים להביע את עמדותיהם. נאזין להם האזנה שלמה. בהמשך, נאתגר אותם עם שאלות הרחבה ורק אחר כך נעביר את המסר החינוכי שלנו.
5. **נאזין באוזן רגישה ולא שיפוטית** לתיאורי ההתנהגות והסיפורים ונשתדל להיות רגישים גם למה שלא נאמר ולא דובר בקול.
6. **נאפשר לכוון הקבוצתי בכיתה לייצר שיח משמעותי** ומשפיע לטובה ונוודא שהקול המאחד, שמגנה את האלימות ונותן תקווה נשמע היטב בכיתה.
7. **נאפשר לתלמידים לשתף** בעוד תחומי חיים ומצבי חיים מורכבים שמבחינתם מתקשרים לנושא.

התלמידים ישאלו שאלות רבות, איך נענה לתלמידים?

1. **נהדהד את השאלה** – "אני שומעת שאתה שואל אם אני חושבת שהמצב יסתיים בקרוב?"
2. **נביע אמפתיה לשואל** – "אני שומע שאת כועסת וחושבת שהמצב לא צודק."
3. **נתייחס לתוכן** שנשאל בדרך בה נרגיש מוגנים באופן אישי, בגבולות הביטוי הלגיטימי ובאופן מבוקר. כשלא תהיה לנו תשובה, נאמר זאת באופן גלוי וישיר.
4. **נעביר מסר מחזק**, שמביע אמון בתלמידים, מפיה תקווה ומזכיר שכולנו כאן יחד בהתמודדות משותפת

להלן ריכזנו עבורכם מסרים שיכולים לשמש לכם כעוגן בשיח -

1. אנחנו בתקופה קשה. תקופה זו גורמת גם לשאלות על דרכנו. אנו מאמינים שנצא מחוזקים מהבירור הזה.
2. אנחנו מאמינים שמה שקורה כרגע הינו חלק מתמונה גדולה יותר, אותה אין אנו מבינים.
3. "והיא שעמדה לאבותינו ולנו... בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם"- אנו מאמינים שנעמוד גם במערכה הזו.
4. אנו עדים למופעים רבים של ערבות חברתית מדהימה ומרגשת, אירוח, משלוח מזון לתושבי הערים המעורבות, התגייסות לעזרה בשמירה ועוד.
5. כך, לכל אחד ואחת יכול להיות תפקיד חיובי במערכה הזו. אם במעגל המשפחתי, הבית ספרי, או הארצי. כל אחד ואחת יכולים להוסיף אור וטוב.
6. "עם הנצח לא מפחד מדרך ארוכה": אנו מצפים לגאולה, אך מדובר בתהליך ארוך. עברנו דרך מדהימה ב 73 שנה וברור שיש עוד דרך לעבור. אורך הרוח הזה בכוחו לצמצם את המצוקה ולתמוך בעשייה שמקורה באורך רוח, סבלנות ונשימה עמוקה.
7. המשבר הנוכחי מזמן לנו אפשרות להעמיק את תפיסתנו האמונית, להבין את מקומנו כאן ולחזק את החוסן האמוני שלנו. בה בעת אנו מפתחים את היכולת להיכרות מעמיקה עם השונה מאיתנו, ועם ערכיו ותפישותיו. שמירה על המרקם החברתי של העם היא משימה מרכזית בימים אלה, והאופן בו אנו מנהלים את השיח הוא חלק מהשמירה הזו.
8. **אנו מתנגדים לאלימות מכל סוג**: במרחב הפיזי והווירטואלי, ברשתות החברתיות. אלימות אינה לגיטימית בשום צורה, בשום הקשר, כלפי כל אדם.
9. זכותכם להביע את הדעות ואת הרגשות שלכם. זכותכם לבקש ולדרוש מה שחשוב לכם. זכותכם להרגיש רגשות מורכבים כלפי אנשים אחרים בסביבה.
10. לתרגום של רגש לפעולה יש השלכות. **הפרידו בין ההרגשה שלכם לבין ההתנהגות שלכם**. התנהגות אלימה פוגעת בך ובאחרים והיא עבירה על החוק ומביאה עמה מחירים כבדים.
11. כשנער או נערה עוברים על החוק הם משלמים מחיר אישי כבד, ובנוסף גורמים למשפחתם ולקהילה לדאגה, לפגיעה ולסבל.
12. חובתכם להפעיל שיקול דעת ולבחור דרכים חוקיות, מקובלות ומקדמות כדי להביע את הדעות והרגשות שלכם.
13. חובתכם להביע את עצמכם באופן שנאמן לכם אך אינו אלים כלפי אדם אחר.
14. שימו לב גם לאופן בו אתם מתבטאים ברשת החברתית – הפצת הודעות ביוש (שיימינג) או מידע כוזב שזורע בהלה והסתה הם עבירה על החוק ועלולים לפגוע ולסכן אתכם ואת הסביבה.
15. ברשתות החברתיות עובר לא פעם מידע כוזב שעלול לגרום להסקת מסקנות מוטעית ולבחירה בהתנהגויות מסוכנות ומזיקות. הפעילו שיקול דעת, הצליבו מידע ובדקו מהימנות ומקור. אל תפיצו מידע לא אמין או מידע שיש בן מן ההסתה או הביוש.

מדינת ישראל
משרד החינוך

16. ביכולתכם לגלות אחריות אישית ולא להיגרר אחרי לחץ חברתי. אל תהססו להסס – היסוס זה הפגנת כוח! היסוס מלמד על חופש בחירה, חופש התלבטות ויכולת לבחור נכון.
17. הביטו סביב, האנשים בכיתתכם, במשפחתכם, בעיר, בארץ, בעולם הם אנושיים ורגישים כמוכם. זכרו תמיד להתחשב ברגשותיהם, לכבד אותם, את עולמם ואת בטיחותם. מי ייתן וגם אתכם יכבדו תמיד – בכל מקום ובכל זמן.
18. אפשר לדבר על הכל. בדיוק כמו השיחה שאנו מנהלים כאן. אפשר לדבר אתנו כמבוגרים על כל נושא, בלי שנבהל ובלי שנחרוץ דין. אל תישארו לבד עם רגשות מורכבים, לחצים או דאגות.
19. אנו מקווים ומאמינים כי מנהיגים מכל הקשת החברתית יפעלו למיגור האלימות ולחיזוק השיח המוגן והמקדם.

העקרונות לניהול שיח מוגן בכיתה כפי שנציג אותם בפני התלמידים –

השיח מורכב ורגיש לכולנו ולכן אנו מבטיחים אחד לשני ש:

1. כל אחד, לפני שיתחיל לדבר יאמר ביטוי קצר של הבנה למישהו אחר שדיבר בכיתה, כדי לאפשר אווירת שיתוף וקבלה.
2. נאמין שכולנו רוצים בטוב, נזכור שאנחנו יחד. שהיחסים בינינו חזקים ושחשוב לנו לשמור על היחסים הטובים בינינו ככיתה.
3. כשמישהו ידבר נקשיב לו עד הסוף, לא נגיב, לא נתווכח, לא נביע דעה.
4. נבין אם מישהו מהחברים מעדיף לא לדבר.
5. כל קול נחשב: מותר להגיד הכל כל עוד איננו מעליבים או מאיימים על מישהו אחר.
6. נדבר רק בלשון אני, על עצמנו ולא נדבר על אחרים – נשמור על פרטיות ואי שיפוטיות.
7. לא נשפוט, לא נשלול, לא נזלזל.

ההורים

בהמשך לשיח בכיתות חשוב למצוא דרך לחזק גם את שותפינו ההורים, לשתף אותם בשיח שבוצע בכיתה על עקרונותיו והמסרים שבו, ולהזכיר להם שיש להם כוחות ועוצמות לנהל את ההתמודדות של ילדם עם המצב:

חשוב לזכור שלכל הורה יש שאיפה ואחריות שילדיו יחיו בשלום ובטוב, שלמים ובריאים פיזית ונפשית, כשעתידם מוגן ופתוח ככל האפשר. להורים יש יכולת להשפיע על ניהול ההתמודדות של ילדיהם עם המצב. התפקיד ההורי כולל:

1. הגנה ושמירה על ילדם
2. הקשבה ושיח פתוח
3. תמיכה רגשית ואחזקת הרגשות המורכבים
4. הכוונה לקבלת החלטות אחראית במצבים מורכבים
5. הצבת גבולות ומצפן התנהגותי-אחראי
6. מתן תפקידים חיוביים שיש בהם משמעות ותחושת תרומה: עשייה ופעולה מפחיתות חוסר אונים ומגבירות תחושת שליטה במצב. ניתוב העוצמות הרגשיות של הילדים לעשייה חיובית, פעולות חסד, חיזוק התושבים באזורי העימות, הן בזמן אירועי חירום והן באופן מתמשך בתקופת החירום, יכולה לסייע לתלמידים בהתמודדות הרגשית ולהורים בביסוס הסמכות ההורית.

“ה' עוז לעמו ייתן, ה' יברך את עמו בשלום”

מדינת ישראל
משרד החינוך

שיח רגשי חברתי

לצוותי החינוך שלום רב,

בימים אלה אנו מתמודדים עם אתגר ביטחוני המאופיין במתיחות ובפגיעות ברכוש ובנפש באזורים שונים ברחבי הארץ.

האירועים האחרונים וההסלמה הביטחונית מפירים את שגרת היום יום ומעוררים קשת של רגשות בקרב מורים ותלמידים: בלבול, חשש וחוסר ודאות.

בתקופה זו חשוב לשמור על השגרה, ככל האפשר, וליצור רצף והמשכיות בשיח הרגשי חברתי. חשוב לתת מקום למכלול הרגשות ולנהל שיח על אודות האופן שבו כל השותפים חווים את אירועי התקופה. תחילתו של השיח יאפשר בירור אישי המתמקד בהשפעות על תחושת הביטחון, המוגנות והשייכות של היחיד והקבוצה, במקביל חשוב לעסוק גם באתגרים שאיתם מתמודדת החברה הישראלית.

במהלך השיח חשוב:

1. לאפשר לילדים לשתף ברגשות שונים, להקשיב, לגלות אמפתיה ולהכיל את מגוון הרגשות.
2. לשדר אמונה בכוחם של הילדים להתמודד עם אתגרי התקופה.
3. לשדר מסר של תקווה לעתיד טוב יותר, לחיים של שקט וביטחון.
4. לחדד את המסר שכל אחד מאיתנו, בוגר וצעיר, יכול לתמוך באחרים ולסייע להם.

לרשותכם הצעות לשיח רגשי חברתי בשיעורי חינוך, המתקיימים בלמידה פנים מול פנים ובלמידה מרחוק, תוך יצירת התאמות לגיל, לאזור הגיאוגרפי ולנושאים המעסיקים את הילדים באותו אזור.

המחלקה לחינוך לחיים בחברה - אגף א' לחינוך יסודי
המינהל הפדגוגי, משרד החינוך

קישור כניסה לפעילויות

מדינת ישראל
משרד החינוך

מערך שיעור פיתוח סובלנות שכבה א'-ג' - "דירה להשכיר" - המטה לחינוך אזרחי

קהל היעד

כיתות א-ג

משך הפעילות

2 שעורים (רצוי רצופים).

היחידה מציעה שתי פעילויות בנושא סובלנות. הפעילות מתבססת על הספר "דירה להשכיר" מאת לאה גולדברג.

מטרות המערך

1. התלמידים יבררו עם עצמם במה הם דומים ובמה הם שונים מחבריהם לכיתה.
2. התלמידים יכירו וילמדו את משמעות המושג סובלנות.
3. התלמידים יבינו את הקשר בין סובלנות לכיבוד השונות.
4. התלמידים יציעו דוגמאות שונות להתנהגות שיש בה סובלנות ויעלו אותן על הכתב (בכיתות א' – בעזרת המורה).
5. התלמידים ינהלו דיון על הסכנות הטמונות בהתנהגות שיש בה חוסר סובלנות.
6. התלמידים יספרו על מקרים בהם הם הפגינו סובלנות כלפי חברים בכיתה/מחוצה לה או במשפחה. וינמקו מדוע ההתנהגות שבחרו לתאר היא סובלנית.

אביזרים נדרשים

גישה לאינטרנט, דפים חלקים כמספר הילדים בכיתה עם תמונת היונה עליהם.
יש ליחד פינה בכיתה בה יתלו את תוצרי הפעילות.

שיעור 1

רקע למורה: הסיפור דירה להשכיר הוא משל לחיים משותפים תוך שמירה על פלורליזם, רב תרבותיות, הדברות והקשבה בין השונים, בתוך החברה.
המסר של הסיפור: סובלנות, שונות, קבלת האחר, שכנות טובה, שלום.
היונה הלבנה: סמל השלום. מייצגת בסיפור את הדמות המיטיבה והמקבלת, שחיה בסובלנות חיים משותפים; חיי שלום, שכנות טובה וקבלת האחר.
בעלי החיים האחרים: מייצגים את בעלי הדעות הקדומות, חוסר הסובלנות, אי הקשבה, חוסר כבוד וקבלה של האחר, התרחקות ובדלנות.

פתיחה 10 דק' צפייה בסרט

[שעת סיפור עם נשיא המדינה "דירה להשכיר"](#)

[בשביל הסיפורים – דירה להשכיר](#)

המורה יקריא לתלמידים את הסיפור דירה להשכיר

שיחה עם התלמידים בעקבות הקראת סיפור 20 דק'

בסיפור מופיעות בזו אחר זו חיות המעוניינות להשכיר דירה בבניין.

מה אמרה כל אחת מהחיות על דיירי הבניין

1. הנמלה – מה היא חשבה על התרנגולת?
2. כיצד לדעתכם הרגישה התרנגולת?
3. כיצד לדעתכם הרגישה הנמלה?
4. מה אתם חושבים על התרנגולת? מה אתם חושבים על הנמלה?
5. אפשר לעבור סבב של שאלות על כל אחת מן החיות:
הארנבת בהקשר של הקוקייה...
החזיר בהקשר של החתולה...
הזמיר בהקשר של הסנאית...
6. כיצד הגיבו השכנים לאמירות של החיות?
7. מה אמרה היונה על דיירי הבניין?
8. מה ההבדל בין גישתה של היונה לדיירי הבניין לבין גישתם של בעלי החיים האחרים?
9. מה היה קורה אילו כולם היו מתנהגים כמו החיות האחרות? מה התוצאות של התנהגות מסוג זה?
10. מה מרוויחה היונה והחיות האחרות מהתנהגות מסוג זה?
11. מה מייצגת היונה בסיפור? מדוע דווקא יונה?

משימה לתלמידים 15 דק'

היונה מצאה תכונה טובה בכל אחד מהדיירים.

אילו היונה הייתה פוגשת אותך, מה התכונה הטובה שהייתה מוצאת בך?

כל תלמיד יקבל דף בצורת יונה וירשום במרכז את שמו. הדף יעבור בין הילדים בכיתה/בקבוצה. הילדים ירשמו על הדף שקיבלו מילה טובה על הילד. כך על כל ילדי הקבוצה/הכיתה. בכיתות א' תכתוב המורה את הדברים את הדפים שכתבו הילדים ניתן לתלות על קיר כיתתי עם כותרת מתאימה.

שיעור 2

לאחר תלית היונים עם הדברים הטובים

המורה: כמו מדינת ישראל, או כל מקום בעולם, חיים אנשים שונים זה לצד זה. בישראל חיים: ערבים לצד יהודים, דתיים לצד חילונים, אוהבי כדורגל לצד שונאי כדורגל ועוד.

דוגמאות: חוסר הקשבה, העלבה, חוסר שיתוף, אלימות פיזית, אלימות מילולית

1. מהו הקשר בין הסיפור דירה להשכיר לתלמידי הכיתה?
2. במה למשל שונים תלמידי הכיתה זה מזה?
3. במה תלמידי הכיתה דומים זה לזה?
4. ספרו על חוויה של התנהגות לא סובלנית, מעליבה

מדינת ישראל
משרד החינוך

5. מה קרה? כיצד הרגשת? לאפשר לילדים שיתוף ברגשות.

המשך דיון

1. האם יש ילד שלא חווה אף פעם התנהגות מהסוג הזה? אם כולנו חוונו, מה זה אומר?
2. מה משותף לכל ההתנהגויות הללו? (חוסר סובלנות, חוסר כבוד, חוסר קבלת האחר)
3. האם הילדים בכיתה מרוויחים או מפסידים מהנהגות של חוסר סובלנות? חוסר כבוד? למה?
4. ספרו על מקרים בהם הפגנתם סובלנות כלפי חברים בכיתה/מחוצה לה או במשפחה. והסבירו מדוע ההתנהגות שבחרתם לתאר היא סובלנית.
5. מה אנחנו צריכים לעשות?
6. כיצד נשמור שכולנו נחיה יחד בשלום, למרות השונות? כיצד נחיה יחד חיים משותפים?

המורה:

1. יכתוב את רעיונות התלמידים על הלוח / לוח פדלט
2. יהפוך את כל מה שנכתב על הלוח לכללים שילוו את הכיתה במהלך השנה ויאמר לתלמידים שכללים אלו יכוונו אותנו כיצד להתנהג.

בעקבות העיסוק בנושא הסובלנות דרך הסיפור דירה להשכיר ניתן להכין עם התלמידים קיר כיתתי הצעה למורה לקיר כיתתי:

להכין עם התלמידים פינה בכיתה/קיר כיתתי.
דוגמא לכותרת: "בעמק יפה בין כרמים ושדות....גרים שכנים טובים חיי שלום"

את הכללים שנקבעו בכיתה לרשום על מעין חלונות. כל כלל בחלון אחר.
את החלונות לסדר למעין מגדל. מסביב, בין החלונות ניתן לתלות תמונות של תלמידי הכיתה.

יש לחזור מעת לעת לכללים שנקבעו בהתאם לאירועים המתרחשים בכיתה. רצוי להעלות בפני הכיתה גם אירועים חיוביים וגם אירועים לא נעימים שקרו. אפשר לשוחח עם התלמידים מהו הכלל או הכללים שנפגעו. כיצד ניתן לנהוג אחרת ולתת מעין ארגז כלים של פתרונות.

חיבור הנושא לאירועים אקטואליים המתרחשים במדינה
ניתן לחפש כתבה העוסקת בחוסר סובלנות, פגיעה באחר, בהתאמה לגיל התלמידים.
לספר לתלמידים על הכתבה ולדון איתם על המסופר.
בדיון ניתן להעלות נושאים הקשורים לחוסר סובלנות שהתגלתה בכתבה.
על הסכנות הטמונות ומה ניתן ללמוד מכך לחיי היומיום שלנו, בכיתה, במשפחה, בשכונה.
רצוי להביא גם כתבות, המספרות על דברים חיוביים שהתרחשו בהקשר זה.

מדינת ישראל
משרד החינוך

מערך שיעור פיתוח סובלנות שכבה ד'-ו' - המטה לחינוך אזרחי

קהל היעד:

כתות ד-ו

משך זמן הפעילות

שלושה שיעורים של 45 דק'. רצוי ברצף.

מטרות המערך

1. התלמידים ילמדו כי במדינת ישראל ישנם ישראלים השונים מאוד זה מזה ויחד עם זאת כולם ישראלים.
2. התלמידים ידעו כי בנוסף לשונות הקיימת בין האזרחים בישראל קיימים גם תחומים ונושאים משותפים.
3. התלמידים ייחשפו לקשיים והקונפליקטים ששונות יכולה לעיתים ליצר.
4. התלמידים יכירו את הכללים האוסרים אלימות מכל סוג כלפי מי שאינם מסכימים לו.
5. התלמידים יציעו דרכי פעולה שונות כיצד להתמודד עם הפחד מפני השונה ממני.

רקע למורה

חוסר סובלנות היא אחת התופעות המדאיגות בחברה הישראלית. בשבועות האחרונים היינו עדים לרצף מדאיג של מקרי אלימות קשים בין אזרחים יהודים וערבים בישראל. תופעות אלה מחייבות אותנו, המחנכים להתמודד עם מגמה מכוערת ובלתי נסלחת זו עם תלמידנו על מנת שאלו ילמדו מה היא חוסר סובלנות ומה מחירה החברתי והאישי הקשה. כמו כן, נעודד את התלמידים לחשוב על דרכים שונות בהן ניתן ליישם כלפי האחר בכיתה, בבית הספר או במשפחה התנהגות סובלנית. התלמידים ייקחו על עצמם (כל אחד לעצמו) את המחויבות להתנהגות סובלנית יותר מכפי שהפגינו עד כה.

אביזרים נדרשים

- 4 בריסטולים לתלייה על קיר הכיתה, כרזות, עיתונים הניתנים לגזירה, מספרים לכל ילד, דבק. בפעילות מקוונת – יש ליצור לוח פדלט כיתתי על מנת שהתלמידים יעלו את התוצרים שלהם.

שיעור 1

שלב א': פתיחה - (15 דקות) - משחק

המורה מציג את המשחק:

חיזור נוחת במקומות שונים ומגוונים בארץ לדוגמה: ירושלים, חיפה, עכו, באר שבע, תל אביב יפו והיישובים שמהם מגיעים התלמידים, מקומות עבודה, מקומות תפילה, מקומות בילוי, שווקים, מוזיאונים ועוד. החיזור מתאר את הישראלים השונים שפגש מבחינת: מראה, לבוש, שפה, התנהגות. מה הוא כותב?

על המורה לכתוב על הלוח את מאפייני הישראלים שהתלמידים יתארו.

מדינת ישראל
משרד החינוך

סיכום ביניים: ניסוח מסקנה ממה שלמדנו עד כה וכתיבתה על הלוח.

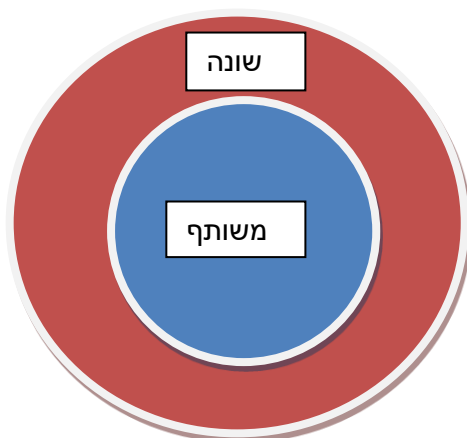
הצעות למסקנות אפשריות למורה:

1. הישראלים יכולים להיות מאוד דומים זה לזה אך גם מאוד שונים זה מזה.
2. הישראליות מאוד מגוונת ומכילה שונות גדולה של אנשים.

שלב ב': דיון במשותף והשונה (15 דקות)

המורה יצייר על הלוח שני עיגולים גדולים האחד בתוך השני.

עיגול הפנימי ייכתבו כל נקודות הדמיון שמצאו התלמידים בין כל הישראלים במעגל החיצוני ייכתבו נקודות השוני שמצאו התלמידים בין הישראלים.

התלמידים ימנו את מספר נקודות השוני לצד נקודות השיתוף בין הישראלים הישראלים השונים שתיארו בשלב הקודם.

האם המשותף רב מהשונות או להפך?

המסקנה מהדיון: למרות השוני הרב הקיים באפיוני הישראלים ישנם אפיונים המשותפים לכלל הישראלים הגרים במדינת ישראל.

שלב ג': התנגשויות בין ערכים, דעות ואמונות - מיקוד תובנות (15 דקות):

1. התלמידים יתנו דוגמאות הממחישות מצבים שונים של התנגשויות בין דעות ערכים ואמונות בין ישראלים שונים, ממה ששמעו בכלי התקשורת, ממה שקראו בעיתון, ממה ששמעו מהוריהם.
2. אילו קשיים יכולים לעלות כאשר האינטרסים מתנגשים? כאשר האמונות מתנגשות? כאשר הערכים מתנגשים?

למורה: חשוב לחזור ולסכם עם התלמידים את המסקנות שהושגו עד כה

על התלמידים להבין ש:

1. יכול להתקיים שוני גדול זה מזה במחשבות, אמונות, אורח חיים, מטרות שונות ואף סותרות.
2. עשויים להתקיים מצבים של התנגשויות זה בזה.
3. למרות השוני והמחלוקות כולנו מחויבים לא לפגוע האחד בשני.

שיעור 2 התמודדות עם השונה

פתיחה

המורה פותח בשאלה: מה אתם מציעים לעשות על מנת שהשונה ממך, שעלול להפחיד אותך, לא יפחיד אותך יותר? רעיונות אפשריים:

1. היכרות - ככל שנכיר טוב יותר זה את זה, פחות נחשוש זה מזה;
2. שיח - ככל שנשוחח יותר נתקרב יותר זה לזה.
3. ללמוד על האחר - ככל שנלמד על אורח החיים של האחר כך נוכל להכיל ביתר קלות שונות זו. ככל שנלמד יותר על האמנות, הדעות והשפה של האחר נוקיר את חשיבותן.

מהלך הפעילות

המורה ירכז הצעות אלו על הלוח ויוסיף עליהן.

תוצר

המסקנות ומגוון ההצעות יכתבו בגדול על בריסטול וייתלה מקום קבוע בכיתה. כמו כן, ניתן להזמין את התלמידים לחפש תמונות בעיתונים ובירחונים השונים, המייצגות מראות ומצבים של ישראלים החיים בשלום ומנהלים את חייהם ביחד ולחוד ולהדביק סביב ההצעות הכתובות. לדוגמה: צילום של תור בדואר בו עומדים ישראלים שונים זה לצד זה. תמונות מהשוק, תמונות של אנשי ביטחון/רפואה עומדים ביחד.

למורה: רצוי מידי פעם לחזור ולקרוא את ההצעות בכדי שהתלמידים ישובו ויזכרו במה שכדאי לעשות בכדי להכיר ולהתקרב זה לזה.

שיעור 3 – מהי סובלנות

למורה: סובלנות מתרחשת כאשר אנחנו מוכנים לשאת ולסבול אורח חיים, מראה, דעות ואמונות השונות משלי ונמצאות אצל ה"אחר".

פתיחה

המורה יציג לכיתה את הגדרות המילון למושג סובלנות על פי מילון אבן שושן, סובלנות הינה טולרנטיות, חוסר קנאות, הכרה בזכות קיומן של דעות ואמונות זרות. ס.ב.ל - 1. נשא משא, 2. (בהשאלה) נשא ייסורים, התענה. 3. התייחס בסובלנות למציאותו או לדעותיו של פלוני, לא התנגד בפועל 4. סבל כאבים, יסורים, התענה והתייסר.

שאלות לדיון

1. התלמידים יסבירו במילים שלהם מהי סובלנות על פי המילון.
2. התלמידים יסבירו למה חשוב להיות סובלן כלפי אלו החושבים הפוך לחלוטין ממני?
3. התלמידים ינסו לתאר מה יקרה אם האנשים לא יהיו סובלניים לדעות, מנהגים, לבוש וכו...השונה משלי? איך תראה החברה שלנו כאשר אנשים לא יהיו סובלניים האחד כלפי השני?

הרחבה

הפילוסוף וולטר מבטא סובלנות באומרו: "אני מוכן למסור את נפשי כדי שתשמיע את דעתך, למרות שאני חולק עליה לחלוטין". (פילוסוף הצרפתי מהמאה ה-18 וולטר)

"סובלנות נדרשת במקום שבו צפויה פגיעה או אי-נוחות מהתנהגות הזולת על-פי אמונתו.. (עמ' 566, מרושק במקראה חינוך ודמוקרטיה, דן זקס).
הסובלנות נדרשת מכל פרט בחברה כלפי האחרים באותה החברה בכדי שתאפשר לכידות באותה חברה.

שאלות לדיון

1. התלמידים יסבירו את דברי וולטר במילים שלהם.
2. תלמידים יסבירו במילים שלהם את הציטוט של דן זקס.
3. מדוע לפי דעתך אדם מוכן למות בכדי שהאחר יוכל להשמיע את דעתו למרות שאינו מסכים לה כלל?
4. מדוע חשובה לכידות בחברה?

למורה: הפעילות הבאה באה במטרה לאפשר לתלמידים לחשוב על סיפורים מחיי היום יום שלהם בכדי שיוכלו דרך הסיפורים שלהם להטמיע את מושג הסובלנות

פעילות:

1. לבקש מהתלמידים לספר מקרים שקרו להם הממחישים מצב שבו יהיו מוכנים לקבל דעה של חבר/הורה/שכן וכו' שהייתה מנוגדת לחלוטין לדעתו של התלמיד. אם היית סובלן תאר את הסבל שנגרם לך.
2. מדוע היה לך חשוב להיות סובלן בספור שאתה מתאר?
3. האם למי מהתלמידים סיפור בו לא התנהגתם בצורה סובלנית? מדוע? האם היום היית נוהג אחרת? כיצד?
4. לבקש מהתלמידים להעלות מכל הסיפורים ששמעו ומכל הסיבות שהצריכו סובלנות לחשוב מדוע כל כך מסוכנת חוסר סובלנות לחברה בה אנו חיים? ומדוע נדרשת מכולנו מידה רבה של סובלנות האחד כלפי השני?
5. לבקש מכל תלמיד שיחליט עם עצמו על התנהגות סובלנית יותר כלפי מי שהיה עד כה סובלן פחות.